

Hvis kunden går konkurs

Johan Ratvik
Partner

Johan André Eikrem
Fast advokat

Normalordningen i næringslivet er at leverandører leverer varer og tjenester på usikret kreditt. Hva skjer med leverandørens krav dersom kunden går konkurs? Og finnes det måter for leverandører å sikre seg mot et økonomisk tap?

Dersom det åpnes konkurs hos en kunde, vil alt som "tilhører" kunden være underlagt konkursboets beslag etter dekningsloven § 2-2. Dette innebærer at konkursboet beholder varen eller tjenesten som er levert. Boet kan velge om det vil tre inn i avtalen, jfr. dekningslovens § 7-3. Dersom ytelsen fra leverandøren imidlertid allerede er levert, vil konkursboet sannsynligvis ikke ønske å gjøre det, men likevel beholde det leverte. Dersom leverandøren ikke har pantesikkerhet, vil leverandøren være å anse som en alminnelig kreditor og kun få et dividendekrav i boet.

De aller fleste konkursbo i Norge blir avsluttet uten midler til dividendeutbetaling til de alminnelige kreditorene. Det vil med andre ord si at dersom en vare er overlevert kunden og kjøpesummen ikke er betalt, vil leverandørens krav på betaling sannsynligvis være tapt.

Hva kan så en leverandør på forhånd gjøre for å sikre seg mot et økonomisk tap dersom man har en kunde man er usikker på, eller som man tror er i ferd med å gå konkurs?

Salgspant

En vanlig måte for leverandøren å forsøke å sikre seg på, er å avtale salgspant (også kalt eiendomsforbehold). Dersom salgspant er avtalt, har leverandøren en særrett til dekning i det formuesgodet som er solgt.

Forutsetningen er at dette er avtalt, men kravene til slik avtale er ikke strenge. Dersom salgspant er en del av leverandørens vanlige salgsvilkår, og dette også fremkommer av senere oversendt faktura e.l., vil salgspantet være gyldig overfor et konkursbo, og leverandøren kan enten kreve oppgjør eller å få varen tilbake. Ved salg av motorvogn må salgspant også registreres i løserregisteret.

Vær oppmerksom på at det ikke er mulig å avtale salgspant i varer som er ment for videresalg. Satt på spissen betyr det at det kan avtales salgspant i en liter melk som er levert til kundens kantine, men ikke til en bil som er en del av kundens varelager ment for videresalg.

Varelagerpant og andre pantesikkerheter

For å sikre seg mot et økonomisk tap, kan leverandøren også avtale pant i kundens varelager. Avtalen må da inngås for alle varer som kunden har på lager, noe som ved mange anledninger ikke lar seg gjøre i praksis fordi banker og andre finansielle kreditorer ofte har pant i dette allerede. Det samme vil ofte gjelde for pant i andre formuesgoder som en kunde har. Slike formuesgoder vil derfor egne seg dårlig som pantesikkerhet til vanlige leverandører, som i motsetning til typisk banker, ikke er med å finansiere driften hos kunden.

Dersom kunden kjøper varer jevnlig og av et viss omfang, kan et godt alternativ være å etablere en bankgaranti for de løpende leveransene.

Tilbakeholdsrett

I noen tilfeller kan en leverandør bli usikker på den økonomiske situasjonen til sin kunde mens varen eller tjenesten ennå ikke er levert. Da vil leverandøren vanligvis ha en såkalt stansingsrett. Det innebærer at leverandøren kan holde tilbake sin egen ytelse ved å hindre at formuesgodet blir overgitt til konkursboet ved konkursåpning jf. dekningsloven § 7-2. Retten til å stanse sin ytelse kan anses som en sikkerhetsrett for leverandøren slik at kunden oppfyller sin del av en gjensidig bebyrdende avtale.

Hvorvidt en ytelse er «overgitt» til kunden vil variere ut ifra type formuesgode. Eksempelvis vil en løsøregegenstand (gjenstander som ikke er fast eiendom) anses overgitt når gjenstanden er i kundens besittelse. Dersom det gjelder et "hentekjøp", vil leverandøren ha stansingsretten i behold frem til kunden har hentet varen på leverandørens forretningssted, jf. kjøpsloven § 6.

Er det tale om et "sendekjøp" og leverandøren selv utfører transporten, vil stansingsretten være tapt idet kunden mottar varen. Dersom transporten foretas av en selvstendig transportør, vil leverandørens stansingsrett være tapt idet varen overgis til transportøren, jf. kjøpsloven § 7 annet ledd.

Det er særlige regler for når stansingsretten er tapt for salg av fast eiendom og for entreprisekontrakter. Det gjelder også situasjoner der gjenstanden er i kundens besittelse allerede ved avtaleinngåelsen og stansingsretten dermed er tapt, eksempelvis ved leieavtaler. Videre vil stansingsretten være bortfalt ved avtaleinngåelsen for enkle gjeldsbrev eller for verdipapirer som er registrert i verdipapirregisteret.